

УДК 343.14
DOI: 10.31733/2078-3566-2020-3-168-173

Андрій ЗАХАРКО[©]
кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ЗАКРІПЛЕННЯ ДОКАЗІВ У ПРОЦЕСІ ДОКАЗУВАННЯ

Досліджено роль і значення поняття «закріплення доказів» у структурі процесу доказування. Підтримано позицію вчених про віднесення поняття «закріплення доказів» до етапу їх збирання. Із посиланням на комп'ютеризацію даних у суспільстві, що постійно збільшується, запропоновано доповнити ч. 2 ст. 84 КПК України додатковим видом процесуального джерела доказів – «комп'ютерні дані». Також запропоновано відносити до змісту конструкції «закріплення доказів» спеціальні кримінальні процесуальні правила й порядок перетворення комп'ютерних даних у письмону форму, придатну для безпосереднього сприйняття людиною та збереження задля подальшого використання в доказуванні.

Ключові слова: збирання доказів, закріплення доказів, комп'ютерні дані, процесуальні джерела доказів.

Постановка проблеми. Приводом до підготовки цієї статті стало тестове завдання, викладене на сайті інтернет-ресурсу «Освіта.ua» в онлайн-тестах зовнішнього незалежного оцінювання з права в рамках Єдиного фахового вступного випробування 2017 року. Тести призначені для підготовки осіб, які бажають брати участь у конкурсному відборі для здобуття ступеня магістра [1]. Зі змісту тестового завдання, зокрема, випливає запитання: чи відносять закріплення доказів до процедури доказування під час судового слідства?

Під час роздумів над цим запитанням на думку спадає ч. 2 ст. 91 КПК, згідно з якою доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів із метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження [2]. Про закріплення доказів там нічого не зазначено. Більше того, проаналізувавши весь текст КПК України, можемо стверджувати як про відсутність конструкції «закріплення доказів» загалом, так і про відсутність відповідних синонімічних конструкцій під час регламентації процедури судового розгляду. Конструкція «закріплення доказів» у контексті їх збирання вжита в абз. 2 п. 19 постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9 [3], у контексті фіксації доказової інформації вживається в Методичних рекомендаціях Генеральної прокуратури України [4, с. 41–45] та іноді може зустрічатися в підручниках із кримінального процесу (закріплення доказів як завдання проведення слідчих дій) [5, с. 101; 6–8]. Утім, постають запитання: що саме слід позначати конструкцією «закріплення доказів» і чи може закріплення доказів відбуватися під час судового розгляду?

Як уже зазначалося, в КПК України про закріплення доказів не йдеться, тим паче про закріплення доказів під час судового розгляду. Дослідимо цей феномен поза площиною буквальної регламентації в кримінальному процесуальному законі.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Дослідження спеціальної літератури доводить, що вчені-процесуалісти тривалий час приділяють увагу визначенню місця та суті процесуального закріплення доказів. О. О. Юхно, визначаючи поняття доказового права, розуміє під ним систему правових норм, що регламентують виявлення, процесуальне закріплення, перевірку й оцінку доказів тощо [7, с. 14]. На думку вченого, суб'єкт доказування в кримінальному провадженні наділяється процесуальними правами чи обов'язками щодо отримання доказів – пошуку й виявлення (вилучення) фактичних даних та їх джерел, перевірки, оцінки фактичних даних і їх дже-

© Захарко А. В., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1216-5323>
a.zaharko@ukr.net

рел, їх процесуального оформлення (закріплення) й надання фактичним даним значення доказу у кримінальному провадженні тощо. Елементами процесу доказування є збирання (закріплення), перевірка та оцінка доказів [7, с. 34]. Першим елементом процесу доказування є збирання доказів – складна комплексна діяльність суб'єктів доказування з виявлення, витребування, отримання, закріплення та збереження у встановленому порядку доказів [7, с. 35]. В. М. Тertiшник слушно зазначає, що сліди злочину, як і інформація взагалі, є лише гносеологічною першоосновою доказів. Безпосередньому використанню цієї інформації в доказуванні передують діяльність органів розслідування із пристосування слідів злочину та інших фактичних даних до використання в доказуванні. І це пристосування, зокрема, включає в себе діяльність, спрямовану на отримання, закріплення та збереження фактичних даних (пізнавально-комунікативна частина) [6, с. 53]. Про належне закріплення доказів як діяльність, що здійснюється на етапі їх збирання та є однією з умов допустимості доказів, зазначали у своїх працях Н. Сибільова, С. А. Альперт, Р. Е. Савонюк та ряд інших учених [6, с. 56, 58, 64]. Таким чином, є підстави констатувати, що закріплення доказів учені відносять до етапу їх збирання і, як правило, пов'язують із закінченням цього етапу.

Мета статті – обґрунтувати сутність «закріплення доказів» у кримінальному провадженні та компетенції суб'єктів доказування закріплювати докази під час кримінального провадження.

Для досягнення поставленої мети планується виконати такі завдання:

- 1) дослідити законодавчу регламентацію процесуальної діяльності з метою виокремлення сукупності норм, якими охоплюється діяльність суб'єктів доказування із закріплення доказів;
- 2) розмежувати компетенцію різних суб'єктів доказування на стадіях досудового розслідування й судового розгляду щодо закріплення доказів у кримінальному провадженні;
- 3) проаналізувати регламентацію збирання доказів у контексті використання в доказуванні комп'ютерних даних та обґрунтувати висновки щодо її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Системна регламентація збирання доказів у чинному КПК України здійснена в ст. 93 «Збирання доказів». Зазначена стаття складається з чотирьох частин, у першій із яких наголошено, що збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у порядку, передбаченому КПК. До сторін кримінального провадження, як відомо, суд не належить. В інших частинах ст. 93 КПК України не згадується про повноваження суду збирати докази, а йдеться лише про конкретизацію повноважень сторони обвинувачення й сторони захисту щодо збирання доказів.

У результаті аналізу повноваження суду і слідчого судді як суб'єктів доказування в навчальному посібнику Національної академії внутрішніх справ висловлено позицію, що суд не повинен збирати докази, а зобов'язаний їх перевіряти й оцінювати. Утім, слідчий суддя має повноваження, безпосередньо спрямовані на збирання доказів, незважаючи на те, що в ст. 93 КПК України про слідчого суддю, як і про суд, не згадується [9, с. 61–62]. Під час відповіді на запитання, чи належить закріплення доказів до процедури доказування під час судового слідства, перше, що спадає на думку, – закріплення доказів під час судового слідства не здійснюється з огляду на те, що суд лише перевіряє й оцінює докази, а не збирає їх. А сторони кримінального провадження можуть збирати докази лише відповідно до вимог ст. 290 КПК України, у ч. 12 якої зазначено: якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів відповідно до положень цієї статті, суд не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази.

Суд під час судового розгляду не може збирати докази ще й із тієї причини, що за загальним правилом не має права ініціативи у проведенні судових дій, спрямованих на збирання доказів. Але з цієї тези є винятки. Наприклад, відповідно до ст. 361 КПК України, суд у виняткових випадках, визнавши за необхідне оглянути певне місце, проводить огляд за участю учасників судового провадження. Огляд на місці здійснюється згідно з правилами, передбаченими КПК для огляду під час досудового розслідування. Проведення огляду та його результати відображаються в протоколі огляду місця та можуть фіксуватися технічними засобами. Виникає запитання: чи не слід вважати цей огляд збиранням доказів суддею, а відображення його результатів у протоколі й фіксування технічними засобами – закріпленням доказів? Вважаємо, що такі дії судді є нічим іншим, як збиранням та закріпленням доказів.

Звернемося до кримінальної процесуальної регламентації судового контрольного провадження. У ч. 4 ст. 193 КПК України, зокрема, зазначається, що за власною ініціативою слідчий суддя, суд має право заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про застосування запобіжного заходу. І ці повноваження, на наше переконання, також являють собою збирання й закріплення доказів.

Таким чином, доходимо висновку, що збирання доказів (у тому числі їх закріплення) має місце під час досудового розслідування, зокрема судового контрольного провадження, а також, хоч і не притаманне стадії судового розгляду, утім, є цілком можливим для здійснення суддею в судовому засіданні під час судового розгляду.

Суцільна комп'ютеризація суспільних відносин зумовила необхідність дослідження якості регламентації використання в доказуванні (зокрема, під час збирання та закріплення доказів) комп'ютерних даних¹. Пристосування комп'ютерних даних для використання в доказуванні має здійснюватися з дотриманням ряду особливостей. Слід погодитися з Ю. С. Павловою, що електронний доказ – це інформація в чистому вигляді. Він не має матеріальної форми, легко піддається знищенню й модифікації, має нерозривний зв'язок із технічним носієм інформації та водночас легко переміщується в просторі за допомогою телекомунікаційних мереж. Електронні докази мають технічне походження, а тому тлумачення їх змісту здійснюється за допомогою спеціальних програмних засобів. В умовах суцільного проникнення інформаційно-телекомунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя електронний доказ стає основним джерелом доказової інформації під час розгляду окремих категорій справ [12, с. 77]. Проблема використання електронних доказів полягає в тому, щоб здійснити процес автентифікації, тобто встановити певні правила та методи, за допомогою яких суд та учасники процесу зможуть переконатися в достовірності доказової інформації.

Кримінальне процесуальне законодавство не передбачає спеціальних критеріїв допустимості електронних доказів, у тому числі стосовно порядку їх процесуального закріплення. Згідно зі ст. 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [13] юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму. Більше того, «допустимість електронного документа як доказу не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму», – зазначено в цій же статті аналізованого Закону. Отже, електронні дані, розміщені на флешносії, слід позначати терміном «комп'ютерні дані». Фактичні дані, що містяться в цих комп'ютерних даних, за своєю процесуальною природою є доказами, а самі комп'ютерні дані – процесуальним джерелом доказів, а саме документом, бо документ, згідно зі ст.ст. 84, 99 КПК України, є одним із різновидів процесуальних джерел доказів.

Водночас до документів можуть належати «інші носії інформації (у тому числі електронні)», – зазначається в п. 1 ч. 2 ст. 99 КПК України. Тому, наприклад, флешносії за чинною регламентацією може належати до документів. А якщо флешносії віднести до документів, то хіба логічно в такому разі електронний файл Microsoft Word, розташований на цьому флешносії, також відносити до документів? Не певні.

Під час аналізу обґрунтування рішень в обвинувальних вироках за злочинами у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (розділ XVI КК України), розміщених у Єдиному державному реєстрі судових рішень, нескладно помітити, що закріплення доказів у вигляді комп'ютерних даних здійснюється як із використанням хеш(контрольних)-сум, обрахованих за певними алгоритмами [14], так і без їх використання [15]. Вважаємо, що це пов'язано з відсутністю нормативної регламентації щодо закріплення як доказів відомостей, що існують у формі комп'ютерних даних.

Утім, успішність закріплення комп'ютерних даних для використання в доказуванні залежить від ретельного дотримання слідчим і спеціалістом цілої системи тактичних і процесуальних правил та врахування ряду особливостей.

У рекомендаціях Генеральної прокуратури України щодо особливостей досудового розслідування злочинів, учинених із використанням електронно-обчислювальних ма-

¹Термін «комп'ютерні дані» означає будь-яке подання фактів, інформації або концепцій у формі, яка є придатною для обробки в комп'ютерній системі, включаючи програму, яка є придатною для того, щоб спричинити виконання певної функції комп'ютерною системою [10; 11].

шин (комп'ютерів), доцільно виділити такі особливості електронних *слідів*:

– місцезнаходження – окремий матеріальний носій комп'ютерної інформації, матеріальний носій в автоматизованій (комп'ютерній) системі, реалізованій на основі автономного комп'ютера, комп'ютерної або телекомунікаційної мережі;

– вигляд – кодований цифровий запис графічного, звукового, текстового та іншого характеру на магнітному або оптичному носіїві, сукупність електронних імпульсів у мережі;

– необхідність дотримання певних технологічних процедур виявлення, фіксації та вилучення інформації (в електронному вигляді інформація легко піддається зміні, перекрученню, а інформація у вигляді електронних імпульсів узагалі існує лише в окремі моменти реального часу);

– необхідність використання наукових, технічних та інших спеціальних знань, а також програмно-технічних засобів і відповідних технологій, призначених для виявлення, фіксації та відтворення інформації у вигляді, придатному для сприймання людиною [16, с. 27–28].

Найбільша складність використання комп'ютерних даних у доказуванні, порівняно з іншими джерелами доказів, полягає в неможливості безпосереднього сприйняття цих даних людиною. Це зумовлює необхідність застосування спеціальних комп'ютерних, програмних продуктів та інших технічних засобів із метою обробки цих комп'ютерних даних, сприйняття людиною відповідних фактичних відомостей, їх вивчення, дослідження та вжиття заходів, спрямованих на закріплення і збереження відповідних комп'ютерних даних у незмінній формі.

Висновки. Закріплення доказів являє собою один з етапів їх збирання та полягає в пристосуванні слідів злочину та інших фактичних даних до використання в доказуванні.

Закріплення доказів здійснюється переважно на стадії досудового розслідування сторонами під час збирання доказів та слідчим суддею під час контрольного судового провадження. Також, у виняткових випадках, може здійснюватися суддею (судом) під час судового розгляду.

Чинна регламентація джерел доказів є недосконалою, оскільки не передбачає оперування сталим міжнародним терміном «комп'ютерні дані».

Необхідність регламентації «комп'ютерних даних» як окремого виду джерел доказів (доповнення ними ч. 2 ст. 84 КПК України) впливає з особливостей закріплення комп'ютерних даних під час збирання доказів і зумовлена специфікою створення комп'ютерних даних, легкістю їх модифікації та знищення, складністю забезпечення їх автентифікації (створення належних умов для уможливлення подальшої перевірки їх достовірності).

Конструкцією «закріплення доказів», зокрема, слід охоплювати спеціальні кримінальні процесуальні правила й порядок перетворення комп'ютерних даних у писемну форму, придатну для безпосереднього сприйняття людиною та збереження задля подальшого використання в доказуванні з обов'язковим дотриманням умови – створення можливості неодноразової автентифікації таких даних.

Список використаних джерел

1. Тест № 70 ЗНО-онлайн 2017 року з права: інтернет-ресурс «Освіта.ua». URL: <https://zno.osvita.ua/master/pravo/269/> (дата звернення: 15.06.2020).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Дата оновлення 13.08.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення: 15.08.2020).

3. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96> (дата звернення: 15.08.2020).

4. Докази і доказування в кримінальному провадженні: методичні рекомендації Генеральної прокуратури України, 2016 рік. *Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. Єдина база методичних документів ГПУ.* URL: https://www.gp.gov.ua/ua/scientifically_methodical_advice.html?_m=publications&_t=cat&id=113403 (дата звернення: 15.08.2020).

5. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підручник. Київ: Істина, 2014. 432 с.

6. Теорія доказів: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів / К. В. Антонов, О. В. Сачко, В. М. Тертишник, В. Г. Уваров; за заг. ред. д-ра юрид. наук проф. В. М. Тертишника. Київ: Алерта, 2015. 148 с.

7. Доказування у кримінальному провадженні: курс лекцій / [О. О. Бондаренко, Г. І. Глобенко, В. В. Романюк та ін.]; за заг. ред. д-ра юрид. наук проф. О. О. Юхна; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т № 1, каф. кримін. процесу та організації досуд. слідства. Харків: ХНУВС, 2018. 156 с.

8. Тема 1. Поняття, суть і завдання кримінального процесу. *Лекції кафедри кримінально-го процесу: мультимедійний навчальний посібник «Кримінальний процес». Національна академія внутрішніх справ.* URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/public_html/lections/lecture1_2.html (дата звернення: 16.08.2020).

9. Теорія судових доказів в питаннях та відповідях: навч. посіб. / [Л. Д. Удалова, Д. П. Письменний, Ю. І. Азаров та ін.]. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 104 с.

10. Конвенція про кіберзлочинність, ратифікована Законом від 07 вересня 2005 року № 2824-IV. Дата оновлення: 07.09.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення: 16.08.2020).

11. Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність: Закон України від 07 вересня 2005 року № 2824-IV. Дата оновлення: 14.10.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2824-15> (дата звернення: 16.08.2020).

12. Павлова Ю. С. Особливості збирання та процесуального закріплення електронних доказів у цивільному судочинстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки.* 2017. Вип. 4. Т. 1. С. 76–80.

13. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. Дата оновлення: 07.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 16.08.2020).

14. Вирок Октябрського районного суду м. Полтава від 21 січня 2019 року за ч. 2 ст. 361, ч. 1 ст. 361-1 КК України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79732788> (дата звернення: 20.08.2020).

15. Вирок Дзержинського районного суду м. Харкова від 18 березня 2019 року за ч. 1 ст. 361 КК України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80514083> (дата звернення: 20.08.2020).

16. Рекомендації щодо особливостей досудового розслідування та процесуального керівництва у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені з використанням електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку, схвалені рішенням науково-методичної ради (протокол № 3 від 20 квітня 2017 року) / Відділ науково-методичного забезпечення участі прокурорів у кримінальному провадженні Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України. 67 с. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/scientificallly_methodical_advice.html?_m=publications&_t=cat&id=113403 (дата звернення: 15.08.2020).

Надійшла до редакції 03.09.2020

References

1. Test № 70 ZNO-onlayn 2017 roku z prava [Test № 70 ZNO-online 2017 in law] : internet-resurs «Osvita.ua». URL: <https://zno.osvita.ua/master/pravo/269/> (data zvernennya: 15.06.2020) [in Ukr.].

2. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrayiny [Criminal Procedural Code of Ukraine] : Zakon Ukrayiny vid 13 kvitnya 2012 roku № 4651-VI. Data onovlennya 13.08.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (data zvernennya: 15.08.2020) [in Ukr.].

3. Pro zastosuvannya Konstytutsiyi Ukrayiny pry zdiysnenni pravosuddya [On the application of the Constitution of Ukraine in the administration of justice] : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrayiny vid 1 lystopada 1996 roku № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96> (data zvernennya: 15.08.2020) [in Ukr.].

4. Dokazy i dokazuvannya v kryminal'nomu provadzhenni [Evidence and evidence in criminal proceedings] : metodychni rekomendatsiyi Henera-l'noyi prokuratury Ukrayiny, 2016 rik. Ofitsiyyny sayt Henera-l'noyi prokuratury Ukrayiny. Yedyna baza metodychnykh dokumentiv HPU. URL : https://www.gp.gov.ua/ua/scientificallly_methodical_advice.html?_m=publications&_t=cat&id=113403 (data zvernennya: 15.08.2020) [in Ukr.].

5. Loboiko, L. M. (2014) Kryminal'nyy protses [Criminal procedure] : pidruchnyk. Kyiv: Istyna., 432 s. [in Ukr.].

6. Teoriya dokaziv [Theory of evidences]: pidruchnyk dlya slukhachiv mahistratury yurydychnykh vuziv / K. V. Antonov, O. V. Sachko, V. M. Tertyshnyk, V. H. Uvarov; za zah. red. d-ra yuryd. nauk prof. V. M. Tertyshnyka. Kyiv: Alerta, 2015. 148 s. [in Ukr.].

7. Dokazuvannya u kryminal'nomu provadzhenni [Proof in criminal proceeding] : kurs lektsiy / [O. O. Bondarenko, H. I. Hlobenko, V. V. Romanyuk ta in.]; za zah. red. d-ra yuryd. nauk prof. O. O. Yuhna; MVS Ukrayiny, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav, F-t № 1, kaf. krymin. protsesu ta orhanizatsiyi dosud. slidstva. Kharkiv: KHNUVS, 2018. 156 s. [in Ukr.].

8. Tema 1. Ponyattya, sut' i zavdannya kryminal'noho protsesu [Topic 1. The concept, essence and objectives of the criminal procedure]. Lektsiyi kafedry kryminal'noho protsesu: mul'tymediynyy navchal'nyy posibnyk «Kryminal'nyy protses». Natsional'na akademiya vnutrishnikh sprav. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/public_html/lections/lecture1_2.html (data zvernennya: 16.08.2020) [in Ukr.].

Ukr.].

9. Teoriya sudovykh dokaziv v pytannyakh ta vidpovydyakh [Theory of forensic evidence in questions and answers] : navch. posib. / [L. D. Udalova, D. P. Pys'mennyu, YU. I. Azarov ta in.]. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury, 2015. 104 s. [in Ukr.].

10. Konventsiya pro kiberzlochynnist' [Convention on Cybercrime], ratyfikovana Zakonom vid 07 veresnya 2005 roku № 2824-IV. Data onovlennya: 07.09.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (data zve-mennya: 16.08.2020) [in Ukr.].

11. Pro ratyfikatsiyu Konventsiyi pro kiberzlochynnist' [On Ratification of the Convention on Cybercrime] : Zakon Ukrayiny vid 07 veresnya 2005 roku № 2824-IV. Data onovlennya: 14.10.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2824-15> (data zvernennya: 16.08.2020) [in Ukr.].

12. Pavlova, Yu. S. (2017) Osoblyvosti zbyrannya ta protsesual'noho zakriplennya elektronnykh do-kaziv u tsyvil'nomu sudochynstvi [Features of collection and procedural fixation of electronic evidence in civil proceedings]. *Naukovyy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu. Seriya: Yurydychni nauky*. Vyp. 4. T. 1. S. 76–80 [in Ukr.].

13. Pro elektronni dokumenty ta elektronnyy dokumentoobih [On electronic documents and electronic document circulation] : Zakon Ukrayiny vid 22.05.2003 № 851-IV. Data onovlennya: 07.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (data zvernennya: 16.08.2020) [in Ukr.].

14. Vyrok Oktyabrs'koho rayonnoho sudu m. Poltava vid 21 sichnya 2019 roku za ch. 2 st. 361, ch. 1 st. 361-1 KK Ukrayiny [The verdict of the Oktyabrsky District Court of Poltava of January 21, 2019 under Part 2 of Art. 361, part 1 of Art. 361-1 of the Criminal Code of Ukraine]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79732788> (data zvernennya: 20.08.2020) [in Ukr.].

15. Vyrok Dzerzhyn's'koho rayonnoho sudu m. Kharkova vid 18 bereznya 2019 roku za ch. 1 st. 361 KK Ukrayiny [The verdict of the Dzerzhinsky District Court of Kharkiv of March 18, 2019 under Part 1 of Art. 361 of the Criminal Code of Ukraine]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80514083> (data zvernennya: 20.08.2020) [in Ukr.].

16. Rekomendatsiyi shchodo osoblyvostey dosudovoho rozsliduvannya ta protsesual'noho kerivnytstva u kryminal'nykh provadzhennyakh pro zlochyyny, vchyneni z vykorystannyam elektronno-obchyslyval'nykh mashyn (komp'yuteriv), system ta komp'yuternykh merezh i merezh elektrozv'yazku, skhvaleni rishennyam naukovo-metodychnoy rady (protokol № 3 vid 20 kvitnya 2017 roku) [Recommendations on the peculiarities of pre-trial investigation and procedural guidance in criminal proceedings on crimes committed with the use of electronic computers (computers), systems and computer networks and telecommunication networks, approved by the decision of the scientific-methodical council (protocol № 3 of April 20, 2017)] / Viddil naukovo-metodychnoho zabezpechennya uchasti prokuroriv u kryminal'nomu provadzhenni Naukovo-doslidnoho instytutu Natsional'noyi akademiyi prokuratury Ukrayiny. 67 s. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/scientifically_methodical_advice.html?_m=publications&_t=cat&id=113403 (data zvernennya: 15.08.2020) [in Ukr.].

SUMMARY

Andriy V. Zakharko. Fixation of evidence in the course of proving. The article deals with criminal procedural regulation of the powers of the parties to criminal proceedings, the investigating judge, the court to consolidate evidence in the evidentiary process. Criminal procedural scientific and methodological sources, textbooks are analyzed to clarify the essence of the construction of "consolidation of evidence". The position of scientists on the coverage of the "consolidation of evidence" activities related to the adaptation of traces of the crime and other facts to use in evidence has been supported.

The competence of different subjects of evidence at the stages of pre-trial investigation and trial to consolidate evidence in criminal proceedings is differentiated. It is proved that the consolidation of evidence is carried out mainly at the stage of pre-trial investigation by the parties during the collection of evidence and by the investigating judge during the control court proceedings. In addition, in exceptional cases, the consolidation of evidence may be carried out by a judge (court) when collecting evidence during the trial.

The attention has been paid to the relevance of qualitative regulation of the use of computer data in the collection (consolidation) of evidence. Electronic data placed on flash media should be referred to as "computer data". The factual data contained in this computer data, by their procedural nature, act as evidence, and the computer data itself - the procedural source of evidence. Namely - a document, because the document in accordance with Art. 84, 99 of the CPC of Ukraine is one of the types of procedural sources of evidence.

The author has argued that the need to assign "computer data" to a separate type of evidence (they supplement Part 2 of Article 84 of the CPC of Ukraine) stems from the peculiarities of fixing computer data during their collection and due to the specifics of computer data, ease their modification and destruction, the difficulty of ensuring their authentication (creating appropriate conditions to allow further verification of their authenticity). The construction of "consolidation of evidence", in particular, should cover special criminal procedural rules and the procedure for converting computer data into a written form of existence, suitable for direct human perception and preservation for further use in evidence with the obligatory observance of the condition – creation of possibility of repeated authentication of such data.

Keywords: *gathering evidence, fixation of evidence, computer data, procedural sources of evidence.*